

Історико-політичні проблеми сучасного світу:
Збірник наукових статей. – Чернівці:
Чернівецький національний університет,
2021. – Т. 44. – С. 45-51
DOI: 10.31861/mhpi2021.44.45-51

Modern Historical and Political Issues:
Journal in Historical & Political Sciences. – Chernivtsi:
Chernivtsi National University,
2021. – Volume. 44. – pp. 45-51
DOI: 10.31861/mhpi2021.44.45-51

УДК 327.5:355/359 (477+71)

© Ігор Цепенда¹
© Михайло Статкевич²

НАТО – ключова платформа українсько-канадської безпекової кооперації

Оцінка стану безпекової кооперації між Україною і Канадою на платформі НАТО здійснюється в контексті дослідження ролі України в актуальній безпековій політиці Канади. Важливість такого дослідження обумовлюється пріоритетністю вирішення нагальних завдань у сфері міжнародної підтримки національної безпеки та реалізації зовнішньополітичного курсу на євроатлантичну інтеграцію нашої держави.

У статті розглядаються основні аспекти українсько-канадського співробітництва в рамках НАТО, як основної багатосторонньої платформи безпекового співробітництва для України. Важливою складовою канадської підтримки України є прагнення привести українські військові, соціальні та демократичні стандарти у відповідність зі стандартами НАТО. У цьому контексті експертний досвід Канади є важливим для нашої країни. Оттава активно підтримує зусилля України щодо євроатлантичної інтеграції та відіграє важливу роль у наповненні практичним змістом співпраці Києва з Альянсом у військово-політичній та гуманітарній сферах.

Ключові слова: безпекова кооперація, безпекова політика, НАТО, Україна, Канада.

НАТО – a Key Platform of Ukrainian-Canadian Security Cooperation.

The assessment of the state of security cooperation between Ukraine and Canada on the NATO platform is carried out in the context of the study of Ukraine's role in Canada's actual security policy. The importance of such a study is determined by the priority of solving urgent problems in the field of international support for national security and the implementation of the foreign policy course for Euro-Atlantic integration of our state.

The existence of significant threats to the national security of Ukraine in the context of conflict with Russian Federation determines the relevance of studying the theoretical and practical aspects of cooperation with key foreign partners to counter security challenges. Canada remains a staunch supporter of Ukraine's state sovereignty, regardless of temporary changes in domestic and foreign policy. Such a consistent position of Ottawa defines the significance and effectiveness of the special partnership of this state with Ukraine, in particular, in the field of security policy.

The article reviews the main aspects of Ukrainian-Canadian cooperation within NATO as the main multilateral security platform for Ukraine. An important component of Canadian support for Ukraine is the desire to bring Ukrainian military, social and democratic standards in line with the standards of NATO member countries. In this context, Canadian practical and expert experience is extremely important for our country. We are constantly confirming this in the process of meaningful Ukrainian-Canadian political dialogue within international organizations and NATO in particular. Thus, Ottawa actively supports Ukraine's efforts for Euro-Atlantic integration and plays an important role in filling the practical content of Kyiv's cooperation with the Alliance in the military-political and humanitarian spheres.

Key words: security cooperation, security policy, NATO, Ukraine, Canada.

¹ Доктор політичних наук, професор, ректор Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, Україна. E-mail: i.tsependa@gmail.com; <http://orcid.org/0000-0003-2926-8935>.

² Аспірант кафедри політології Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, Україна. E-mail: sma131175@gmail.com; <http://orcid.org/0000-0003-0808-9954>.

Постановка наукової проблеми та її значення. Вивчення проблематики міжнародної безпеки сьогодні має важливе прикладне значення в контексті підготовки практичних пропозицій щодо ефективної реалізації значного потенціалу двосторонньої та багатосторонньої міжнародної співпраці задля захисту національної безпеки України.

Попри усю складність зовнішньополітичної ситуації, Україна продовжує реалізовувати стратегічний курс, визначений і закріплений у Конституції держави, на набуття повноправного членства у Європейському Союзі та Північноатлантичному альянсі. Визначення пріоритетних закордонних партнерів у сфері міжнародної безпеки та пошук оптимальних шляхів взаємодії з ними у мінливому зовнішньому середовищі є не лише актуальним напрямом роботи вітчизняних науковців, але й дієвим засобом підвищення ефективності зовнішньої політики України.

Відносини з Канадою, як відданим міжнародним союзником нашої держави, мають особливу вагу у цьому контексті. Пошук взаємовигідних точок дотику у безпековій проблематиці між такими географічно віддаленими та різновеликими за політичною вагою суб'єктами міжнародного співробітництва, якими є Оттава та Київ, відкриває нові можливості для інтенсифікації результативної вітчизняної зовнішньої політики.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивченням проблематики міжнародної безпекової політики та реалізації безпекових пріоритетів України довгий час плідно займалися такі українські вчені, як Б.Гуменюк, В.Горбулін, В.Ліпкан. Провідним вітчизняним осередком канадознавства залишається Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, в якому з 2005 року діє Центр канадських студій імені Р.Гнатишина. Різні аспекти зовнішньої політики Канади, у тому числі у сфері безпеки, ефективно досліджували В.Макар, Ю.Макар, П.Катеринчук, Т.Лупул, С.Федуняк, А.Василенко, С.Кононенко, Н.Осташ, І.Черченко, М.Дойчик, Н.Конон та багато інших. Особливий фокус у роботах згаданих науковців стосувався вивчення впливу української діаспори на формування канадської внутрішньої та зовнішньої політики, що створило належне підґрунтя для вивчення різноманітних аспектів сучасного співробітництва між Києвом та Оттавою, зокрема, у безпековій площині.

Мета зазначеної статті полягає у перегляді основних актуальних напрямів українсько-канадської безпекової взаємодії на платформі НАТО та в рамках окремих форматів співробітництва Альянсу, оцінка їх ефективності та перспектив. Відповідно до поставленої мети, **завданнями статті** є розгляд змісту практичного співробітництва між Україною і Канадою в рамках НАТО в останні роки; аналіз політичних чинників, котрі впливають на формування та реалізацію зазначеного співробітництва; оцінка потенціалу подальшої конструктивної взаємодії обох держав у форматі НАТО. При підготовці матеріалу, серед іншого, застосовувалися інституціональний, прийняття рішень, контент-аналіз, порівняльний та дійовий політологічні методи.

Виклад основного матеріалу. Інтенсивний політичний діалог та диверсифіковані напрями практичної взаємодії між Києвом і Оттавою дають сьогодні підстави політикам обох держав говорити про «стратегічний характер» українсько-канадського особливого партнерства³. Такий високий стан українсько-канадської кооперації створює додаткові переваги для взаємодії з Канадою у багатосторонніх безпекових форматах, ключовим з яких для України сьогодні є НАТО.

Актуальні основні напрямки взаємодії між Україною і Альянсом є такими: активізація військового діалогу на стратегічному рівні; співпраця з НАТО в Чорноморському регіоні; інтенсифікація колективних заходів підготовки військ, в тому числі участь в навчаннях НАТО; обмін інформацією; розширення українського представництва в багатонаціональних органах військового управління НАТО.

Така співпраця працює на зміцнення обороноздатності України та всебічно сприяє досягненню військових критеріїв набуття повноправного членства в Альянсі. Військові сили України беруть участь в операції НАТО в Косово та тренувально-дорадчій місії НАТО в Афганістані. Розглядається також можливість приєднання українських військових до місії НАТО в Іраку та

³ Підсумки візиту Президента України П. Порошенка в Канаду: прес-реліз МЗС України. URL: <https://canada.mfa.gov.ua/news/60063-pidsumki-vizitu-prezidenta-ukrajini-pporoshenka-v-kanadu> (дата звернення: 25.05.2021).

операції НАТО «Морський охоронець» в Середземному морі. Станом на березень 2021 року, Україна ввела вже 292 стандартів і керівних документів НАТО або 19% угод по стандартизації⁴.

Пріоритетність співпраці з Канадою в рамках НАТО, як і інших багатосторонніх форматів, обумовлюється низкою причин.

Українська громада Канади (близько 1,25 мільйонів громадян з 35 мільйонів загальної кількості канадського населення), суттєво впливає на прийняття рішень у сфері канадської державної політики на всіх рівнях управління. Організована українська діаспора представлена Конгресом українців Канади (КУК), який включає близько 25 філій та ще більше організацій-членів по всій Канаді. В цілому в країні налічується близько 30 українсько-канадських організацій різноманітного спрямування. Наприклад, Асоціація канадсько-українських жінок, Канадський фонд «Діти Чорнобиля», Українсько-канадська юридична асоціація, Ліга українських жінок-католичок, а також багато молодіжних об'єднань, різних культурних та дослідницьких центрів⁵.

КУК служить дієвим мостом українсько-канадської співпраці. Президент КУК Павел Грод має гарні особисті зв'язки в канадських урядових колах. З іншого боку, КУК має розгалужену мережу перевірених часом, довірених партнерів для співпраці в Україні. КУК ставить своїм завданням боротьбу з дезінформацією та підвищення обізнаності владних кіл Канади з реальною ситуацією в Україні. Окрім цього організація займається проведенням різних промоційних кампаній та збором коштів на підтримку України. Окрім цього, у своїй діяльності КУК виходить за рамки типової лобістської групи, є позапартійною організацією і завдяки цьому підтримує конструктивні зв'язки з усіма політичними силами Канади, ефективно та регулярно брифінгує місцевий політичний істеблішмент з актуальних питань української кризи. Проактивна позиція КУК відіграла важливе значення для швидкого реагування канадської влади та її ефективної комунікації з українськими партнерами з самого початку української кризи у 2014 році та у наступні роки (Прем'єр-міністр Канади Стівен Харпер був першим лідером G-7, який 22 березня 2014 року відвідав Україну після початку українсько-російського конфлікту⁶).

Із середовища впливової української громади вийшла низка авторитетних особистостей, які відстоюють українські інтереси у вищих ешелонах державної влади Канади. У цьому контексті варто згадати сенаторів Рейнелл Андрейчук, Девіда Ткачука, депутата палати громад Джеймса Безана, міністра зайнятості, робочої сили і праці (2015-17 рр.) Мері-Енн Мігичук. Особливо слід відзначити Христину Фрілянд, котра з 2015 р. по теперішній час займає високі посади у канадському федеральному уряді – міністра міжнародної торгівлі, міністра закордонних справ, віце-прем'єр-міністра. Вона входить до когорти провідних діячів правлячої Ліберальної партії Канади та, за оцінками окремих експертів, має особистий вплив на Прем'єр-міністра країни Дж.Трюдо⁷.

Правлячі кола Канади керуються переконанням, що національна безпека країни може бути підтримуватися краще за все через систему колективної безпеки. Оттаву, яка не має власних претензій на світове панування, цілком влаштовує допоміжна роль у військовому блоці НАТО⁸. Такий підхід дозволяє Канаді мінімізувати власні військові зусилля, враховуючи її велику територію, найдовшу в світі протяжність морських і берегових кордонів та обмеженість людських

⁴ Україна створює національну систему переходу на стандарти НАТО – Шмигаль. URL: <https://ua.korrespondent.net/ukraine/4346931-ukraina-stvoruie-natssystemu-perekhodu-na-standarty-nato-shmyhal> (дата звернення: 25.05.2021).

⁵ Федик Ю. (2009), Вплив українців Канади на розвиток канадсько-українських відносин. *Вісник Львівського університету. Міжнародні відносини : зб. наук. пр.* Львів, Вип. 26. С. 55–61.

⁶ Візит Прем'єр-міністра Канади Стівена Гарпера в Україну: прес-реліз Посольства України в Канаді. URL: <https://canada.mfa.gov.ua/news/20342-premjer-ministr-kanadi-stiven-garper-vidvidaje-ukrajinu> (дата звернення: 25.05.2021).

⁷ Кузьмина Т. (2017), Новый министр иностранных дел Канады: новый курс? *Канадский ежегодник.* № 21. URL: <https://cyberleninka.ru/article/v/novyyministr-inostrannyh-del-kanady-novyy-kurs> (дата звернення: 25.05.2021).

⁸ McRae R., Mitchell J. R., Beare S. A., Hlatky S., Sloan E. (2015), Canada's International Security and Defence Policy. *Ottawa: Centre for International Policy Studies.* P. 21. URL: https://www.cips-cepi.ca/wp-content/uploads/2015/11/CIPS-International-security-defence-report_EN_embargoed.pdf (дата звернення: 25.05.2021).

ресурсів. Водночас, внаслідок цього Канада тісно узгоджує свою міжнародну активність з Вашингтоном, інколи виконуючи допоміжні функції у такому умовному тандемі.

Характер політичних відносин між Канадою, як надійним союзником США, і РФ традиційно є прохолодним не залежно від фактору української кризи. Російська дослідниця російсько-канадського співробітництва Ізраєлян Є.В. у 2016 році констатувала, що «головним фактором, що визначає тональність діалогу між Москвою і Оттавою, як і раніше буде стан російсько-американських відносин, які в найближчому десятилітті будуть носити характер протистояння. Проти «відлиги» виступатиме сильне антиросійське українське лобі в Канаді»⁹.

Зазначені чинники обумовили цілком передбачувану реакцію Канади на агресивні дії РФ щодо України навесні 2014 р. Оттава зайняла принципову позицію на підтримку суверенітету Києва на позачерговому засіданні Комісії Україна-НАТО (КУН) 2 березня 2014 р., а також у ході зустрічі Міністрів закордонних справ КУН у квітні цього ж року, котрі рішуче засудили незаконну та нелегітимну «анексію» Росією Криму та заявили, що НАТО та Україна активізуватимуть співпрацю та сприятимуть українським оборонним реформам шляхом розбудови спроможності та програм розвитку потенціалу. Відтоді спільні робочі групи в рамках КУН, за участі канадських фахівців, активізували постійну роботу над реформою українського сектору оборони та безпеки, озброєння, економічної безпеки, наукового та екологічного співробітництва.

В контексті оперативного реагування на розгортання українсько-російського конфлікту 24 березня 2014 р. саме Канада, спільно з Коста-Рікою, Німеччиною, Литвою, представниками Польщі та України підготували та представили проект резолюції А / 68 / L.399, згодом затверджений Генеральною Асамблеєю ООН. Резолюція засудила анексію Криму як «протизаконний акт», а також закликала міжнародні інституції та окремі країни не визнавати референдум що проголосив незалежність Криму, та уникати будь-яких дій, які можуть призвести до їх визнання¹⁰.

17 квітня 2014 р. Прем'єр-міністр Канади С. Харпер виступив із заявою, в якій Канада запропонувала направити для підвищення готовності союзників по НАТО шість винищувальних літаків ВПС Канади CF-18 і 20 офіцерів до Верховного штабу союзних держав в Європі для допомоги НАТО у сфері планування. 30 квітня 2014 р. Канада надала військовий корабель «Велика Британія», розміщений на той час в Аравійському морі, у розпорядження Постійних морських сил НАТО для подальшої демонстрації підтримки солідарності Альянсу. 2 травня 2014 р. солдати канадської армії були направлені до Республіки Польща для участі у навчанні «ORZEL ALERT» з 5 по 9 травня 2014 року в рамках заходів забезпечення НАТО в Центральній та Східній Європі¹¹.

У подальшому, вище політичне керівництво Канади підтримало тактичні плани НАТО і Пентагону щодо нарощування у відповідь на агресивні дії РФ щодо України військової присутності в Центральній та Східній Європі, створення додаткового командного центру з реорганізації постачання і логістики у ФРН або Польщі. Йшлося також про розгортання командних пунктів і сил швидкого реагування в 6 східноєвропейських країнах: Естонії, Латвії, Литві, Румунії, Польщі та Болгарії, які виконуватимуть функції управління зв'язку між національними збройними силами та військовими підрозділами НАТО. Окрім цього, анексія Криму спонукала Альянс сфокусувати увагу на нових викликах євроатлантичної безпеці у Чорноморському регіоні.

В контексті здійснення зазначених планів канадська сторона не лише здійснює свій внесок у спільну військово-політичну діяльність НАТО але й надає українським партнерам важливу практичну допомогу в реалізації окремих компонентів кооперації, визначених загальною стратегією Альянсу по відношенню до нашої держави.

⁹ Ізраєлян Е. (2016), Российско-канадские отношения на перепутье. *Российский Совет по международным делам*. URL: <http://russiancouncil.ru/analytics-andcomments/analytics/rossiysko-kanadskie-otnosheniya-na-perepute/> (дата звернення: 25.05.2021).

¹⁰ Parisi S. (2014), «Divide et Impera» - The Ukrainian crisis and a polarised world unveiled. URL: https://www.academia.edu/11180827/_Divide_et_Impera_The_Ukrainian_crisis_and_a_polarised_world_unveiled_November_2014?email_work_card=abstract-read-more (дата звернення: 25.05.2021).

¹¹ The Government of Canada's response to the situation in Ukraine: News release, June 29, 2015 - *Government of Canada*. URL: <https://www.canada.ca/en/news/archive/2015/06/government-canada-response-situation-ukraine.html> (дата звернення: 25.05.2021).

Окремо слід відзначити операцію «UNIFIER» - місію Канадських збройних сил (Canadian Armed Forces, CAF) з підтримки сил безпеки України. Її основною метою є допомогти у навчанні військових та інших українських підрозділів безпеки з метою вдосконалення та розвитку їх навичок і потенціалу. «UNIFIER» узгоджує свою діяльність з іншими країнами НАТО через Багатонаціональну спільну комісію (Multinational Joint Commission), до складу якої також входять Литва, Польща, Україна, Великобританія, США, Данія та Швеція. З січня 2015 р. Канада разом з Україною співгодує у Підкомітеті з питань військової поліції зазначеної Комісії.

З часу започаткування місії у вересні 2015 р. Канада кожні півроку надсилає до України 200 службовців CAF, які, станом на 1 квітня 2021 року провели 510 серій тренінгів для 24 535 службовців військових та безпекових підрозділів України, у т. ч. 1606 представників Національної гвардії. Передбачається, що подібні тренувальні навчання продовжуватимуться до березня 2022 р. У 2018 році «UNIFIER» розробила та реалізувала спільно з українськими партнерами окрему Програму підготовки спеціалістів зі знешкодження саморобних вибухових пристроїв відповідно до стандартів країн-членів НАТО¹².

Принципи та цінності, на яких будується сучасна зовнішня політика Канади, відповідають традиційним стандартам демократії, верховенства права та євроатлантичної солідарності. Це дає підстави стверджувати, що однозначна та сильна проукраїнська позиція Оттави не обумовлюється виключно боротьбою за прихильність та електоральні голоси української громади, а органічно відповідає світоглядним зовнішньополітичним орієнтирам Канади.

Канада займає послідовну позицію щодо застосування НАТО політики «відчинених дверей» по відношенню до України. При цьому наголошується на пріоритетності приведення стандартів Збройних сил України до стандартів Альянсу. Так, 13 жовтня 2019 року доповідь щодо ситуації в Україні на засіданні Парламентської асамблеї НАТО у Лондоні представляла сенатор із Канади Джейн Корді. У зазначеній доповіді, яка цілком відповідала позиції канадської влади, підкреслювалося, що: євроатлантична спільнота має дати Україні чіткий сигнал щодо можливості членства, проявити у ставленні до нашої держави терпіння та гнучкість; присутність НАТО у Чорному морі є стратегічною необхідністю; євроатлантична спільнота має продовжити зовнішній тиск на Росію, щоб ця країна припинила дестабілізацію ситуації в Україні¹³.

Канада звертає увагу на важливість встановлення належного демократичного цивільного контролю над Збройними силами України і підкреслює, що прийняття необхідних для цього законопроектів стане важливим сигналом для НАТО. Оттава також підтримує зусилля України з реформування сектора оборони і безпеки і у протистоянні російській агресії. Україна, в свою чергу, ефективно використовує доступні для держав-партнерів Альянсу механізми та інструменти співробітництва, які збільшилися з отриманням нашою країною статусу партнера розширених можливостей.

Висновки. Таким чином, Оттава продовжує відігравати важливу роль в мобілізації міжнародної підтримки України в рамках НАТО, зокрема, в контексті досягнення врегулювання українсько-російського конфлікту на максимально прийнятних для нашої держави умовах. Координація українсько-канадської взаємодії в рамках Альянсу залишається важливим чинником ефективності євроатлантичної інтеграції та підтримки національної безпеки України. Окрім цього, Канада надає дієву практичну допомогу нашій державі у сфері підвищення рівня оборонної та безпекової підготовки, зокрема, в рамках тренувальної місії «UNIFIER».

Відсутність консенсусу серед держав-членів НАТО щодо перспективи повноправного вступу України підвищує додану вартість відповідної співпраці з Канадою, як послідовним прибічником українських євроатлантичних аспірацій. Активність місцевої української громади сприяє підтримці політичного консенсусу у цьому питанні в середовищі канадської влади. Водночас, ключовим фактором підтримки Оттавою активного залучення Києва до співпраці з Альянсом є відповідність зазначеного курсу зовнішньополітичним пріоритетам та цінностям цієї країни.

¹² Operation UNIFIER: News release, December 3, 2018 – *National Defense*. URL: <https://www.canada.ca/en/department-national-defence/services/operations/military-operations/current-operations/operation-unifier.html> (дата звернення: 25.05.2021).

¹³ NATO Parliamentary Assembly. Latest documents. URL: <https://www.nato-pa.int/documents?page=1> (дата звернення: 25.05.2021).

Потенціал співпраці сторін в рамках НАТО частково також залежить від актуальної позиції США, оскільки Канада є традиційним та послідовним союзником Вашингтону на міжнародній арені. Проте, активна позиція України, високий рівень довіри та політичного діалогу у взаєминах з Канадою здатні генерувати самодостатні проекти, спрямовані на практичну підтримку нашої держави у здійсненні нагальних реформ не лише у сфері оборони і безпеки, але й у підвищенні демократичних стандартів. Окрім цього, ближчі перспективи українсько-канадського співробітництва в рамках Альянсу залежатимуть від перебігу трансформації системи світової та регіональної безпеки в сучасних умовах. Тому українській стороні важливо буде зберегти та розвинути позитивні напрацювання у відносинах з канадськими партнерами у галузі безпекової співпраці.

Список джерел

1. Підсумки візиту Президента України П. Порошенка в Канаду: прес-реліз МЗС України. URL: <https://canada.mfa.gov.ua/news/60063-pidsumki-vizitu-prezidenta-ukrajini-pporoshenka-v-kanadu> (дата звернення: 25.05.2021).
2. Україна створює національну систему переходу на стандарти НАТО – Шмигаль. URL: <https://ua.korrespondent.net/ukraine/4346931-ukraina-stvoruiie-natssystemu-perekhodu-na-standarty-nato-shmyhal> (дата звернення: 25.05.2021).
3. Федик Ю. (2009), Вплив українців Канади на розвиток канадсько-українських відносин. *Вісник Львівського університету. Міжнародні відносини: зб. наук. пр.* Львів, Вип. 26. С. 55–61.
4. Візит Прем'єр-міністра Канади Стівена Гарпера в Україну: прес-реліз Посольства України в Канаді. URL: <https://canada.mfa.gov.ua/news/20342-premjer-ministr-kanadi-stiven-garper-vidvidaje-ukrajinu> (дата звернення: 25.05.2021).
5. Кузьмина Т. (2017), Новый министр иностранных дел Канады: новый курс? *Канадский ежегодник*. № 21. URL: <https://cyberleninka.ru/article/v/novyyuministr-inostrannyh-del-kanady-povuyu-kurs> (дата звернення: 25.05.2021).
6. McRae R., Mitchell J. R., Beare S. A., Hlatky S., Sloan E. (2015), Canada's International Security and Defence Policy. *Ottawa: Centre for International Policy Studies*. P. 21. URL: https://www.cips-cepi.ca/wp-content/uploads/2015/11/CIPS-International-security-defence-report_EN_embargoed.pdf (дата звернення: 25.05.2021).
7. Израелян Е. (2016), Российско-канадские отношения на перепутье. *Российский Совет по международным делам*. URL: <http://russiancouncil.ru/analytics-andcomments/analytics/rossiysko-kanadskie-otnosheniya-naperepутьe/> (дата звернення: 25.05.2021).
8. Parisi S. (2014), «Divide et Impera» - The Ukrainian crisis and a polarised world unveiled. URL: https://www.academia.edu/11180827/_Divide_et_Impera_The_Ukrainian_crisis_and_a_polarised_world_unveiled_November_2014?email_work_card=abstract-read-more (дата звернення: 25.05.2021).
9. The Government of Canada's response to the situation in Ukraine: News release, June 29, 2015 - *Government of Canada*. URL: <https://www.canada.ca/en/news/archive/2015/06/government-canada-response-situation-ukraine.html> (дата звернення: 25.05.2021).
10. Operation UNIFIER: News release, December 3, 2018 – *National Defense*. URL: <https://www.canada.ca/en/department-national-defence/services/operations/military-operations/current-operations/operation-unifier.html> (дата звернення: 25.05.2021).
11. NATO Parliamentary Assembly. Latest documents. URL: <https://www.nato-pa.int/documents?page=1> (дата звернення: 25.05.2021).

References

1. Pidsumky vyzytu Prezydenta Ukrayiny P. Poroshenka v Kanadu: pres-reliz MZS Ukrayiny. URL: <https://mfa.gov.ua/ua/press-center/news/60063-pidsumki-vizitu-prezidenta-ukrajini-pporoshenka-v-kanadu> (data zvernennia: 25.05.2021).
2. Ukrayina stvoryuye natsional'nu systemu perekhodu na standarty NATO – Shmyhal'. URL: <https://ua.korrespondent.net/ukraine/4346931-ukraina-stvoruiie-natssystemu-perekhodu-na-standarty-nato-shmyhal> (data zvernennia: 25.05.2021).
3. Fedyk Yu. (2009) Vplyv ukrayintsiv Kanady na rozvytok kanads'ko-ukrayins'kykh vidnosyn. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Mizhnarodni vidnosyny : zb. nauk. pr.* Lviv. Vyp. 26. S. 55–61.

4. Vizyt Prem'yer-ministra Kanady Stivena Harpera v Ukrayinu: pres-reliz Posol'stva Ukrayiny v Kanadi. URL: <https://canada.mfa.gov.ua/news/20342-premjer-ministr-kanadi-stiven-garper-vidvidaje-ukrajinu> (data zvernennia: 25.05.2021).

5. Kuz'mina T. (2017), Novyyi ministr inostrannyih del Kanadyi: novyyi kurs? *Kanadskiy ezhegodnik*. № 21. URL: <https://cyberleninka.ru/article/v/novyiministr-inostrannyh-del-kanady-novyuy-kurs> (data zvernennia: 25.05.2021).

6. McRae R., Mitchell J. R., Beare S. A., Hlatky S., Sloan E. (2015), Canada's International Security and Defence Policy. *Ottawa: Centre for International Policy Studies*. P. 21 URL: https://www.cips-cepi.ca/wp-content/uploads/2015/11/CIPS-International-security-defence-report_EN_embargoed.pdf (data zvernennia: 25.05.2021).

7. Israielian Ye. (2016), Rossiysko-kanadskie otnosheniya na pereputie. *Rossiyskiy Sovet po mezhdunarodnym delam*. URL: <http://russiancouncil.ru/analytics-andcomments/analytics/rossiysko-kanadskie-otnosheniya-naperepute/> (data zvernennia: 25.05.2021).

8. Parisi S. (2014), «Divide et Impera» - The Ukrainian crisis and a polarised world unveiled. URL: https://www.academia.edu/11180827/_Divide_et_Impera_The_Ukrainian_crisis_and_a_polarised_world_unveiled_November_2014?email_work_card=abstract-read-more (data zvernennia: 25.05.2021).

9. The Government of Canada's response to the situation in Ukraine: News release, June 29, 2015 - *Government of Canada*. URL: <https://www.canada.ca/en/news/archive/2015/06/government-canada-response-situation-ukraine.html> (data zvernennia: 25.05.2021).

10. Operation UNIFIER: News release, December 3, 2018 – *National Defense*. URL: <https://www.canada.ca/en/department-national-defence/services/operations/military-operations/current-operations/operation-unifier.html> (data zvernennia: 25.05.2021).

11. NATO Parliamentary Assembly. Latest documents. URL: <https://www.nato-pa.int/documents?page=1> (data zvernennia: 25.05.2021).